

Изх. №:/..... г.

ДО

Министерския съвет на Република България

Адрес: бул. „Княз Александър Дондуков“ №1

Ел. адрес: ms_register@government.bg

Министъра на околната среда и водите

Адрес: гр. София 1000, бул. „Княгиня Мария Луиза“ № 2

Ел. адрес: edno_gishe@moew.government.bg

СТАНОВИЩЕ

От: Екологично сдружение „За Земята“,

Адрес: ул. „Миджур“ № 12, ет. 3, гр. София 1164,

имейл: iporov@zazemiata.org

Уважаема госпожо Министър,

След точно три месеца от датата на това писмо - на 11 декември 2026 г., изтича срокът за въвеждане на Директива (ЕС) 2024/2881 относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа (преработен текст) („Директива 2024/2881“) в българското право и административна практика.

Въпреки малкото време до изтичане на срока към момента липсва официална публична комуникация от страна на Министерството на околната среда и водите („МОСВ“) относно процеса по въвеждане на директивата в българското право, графика за подготовката, обсъждането и приемането на необходимите нормативни промени, както и относно възможностите за участие на обществеността, гражданските организации и научната общност.

Това поведение на МОСВ поражда основателно безпокойство, че при настоящия темп на подготовка няма да бъдат спазени сроковете за привеждане на националното ни законодателство в съответствие и няма да бъде осигурена възможност за ефективно гражданско участие по отношение на ключови политики за опазване на общественото здраве и околната среда.

1. Искания

Поради това Екологично сдружение „За Земята“ призовава Министерството на околната среда и водите в най-кратък срок да предприеме необходимите действия, които да гарантират прозрачност в процеса по транспониране на Директива (ЕС) 2024/2881 и ефективни и навременни възможности за участие на обществеността.

1.1. Осигуряване на прозрачност и яснота на процеса

- 1) Да представи публичен график за отделните етапи от транспонирането, включително подготовката, общественото обсъждане и приемането от отговорните институции.
- 2) Да представи списък на нормативните актове, които ще бъдат изменени или допълнени за целите на транспонирането на Директива (ЕС) 2024/2881.

- 3) Да публикува позицията на МОСВ по основните въпроси, които ще бъдат уредени при транспонирането на Директива 2024/2881, включително:
 - а) дали ще бъдат дословно възпроизведени пределно допустимите стойности от директивата или ще се възприемат по-амбициозни норми за определени замърсители;
 - б) разпределението на правомощията и процедурния ред при определяне на броя и местоположението на пунктовете за мониторинг на качеството на атмосферния въздух („КАВ“) и при изготвяне на пътни карти и планове за КАВ;
 - в) възможностите за участие на обществеността в процедурите по оценка и управление на КАВ;
 - г) условията и реда за упражняване на правото на достъп до правосъдие и правото на обезщетение за вреди върху здравето.
- 4) Да публикува във възможно най-кратък срок изготвените анализи във връзка с транспонирането на Директива 2024/2881.

1.2. Осигуряване на ефективно и навременно участие на обществеността

- 5) Да осигури участието на обществеността на ранен етап от процеса, когато все още съществува реална възможност предложенията и становищата на обществеността да бъдат обсъдени, взети под внимание и отразени в проектите на нормативни актове.
- 6) Наред със задължителните обществени консултации по чл. 26 от Закона за нормативните актове, да организира на ранен етап допълнителни форми на участие, включително:
 - а) да публикува възможно най-скоро наличния проект или работен вариант на измененията в Закона за чистотата на атмосферния въздух и относимите подзаконовни нормативни актове. В случай че все още не е наличен окончателен работен вариант, да идентифицира граждански и природозащитни организации, научни експерти и представители на засегнати общности, които имат интерес към темата, с които да сподели наличните материали и да предостави възможност за коментари и предложения; и/или
 - б) да създаде работна група с участие на граждански и природозащитни организации, научни експерти и представители на засегнати общности, която да участва в обсъждането на ключови въпроси по транспонирането; и/или
 - в) да организира публични дискусии или експертни срещи по основните теми на транспонирането.

2. Трудности и пропуски в прилагането на законодателството за чист въздух

Навременното и ефективно транспониране на Директива 2024/2881 е предпоставка за изпълнението на задълженията за оценката и управлението на КАВ, които възникват непосредствено след изтичането на срока за транспониране.

България традиционно среща трудности в прилагането на законодателство в областта на чистотата на атмосферния въздух и постигането на заложените от него цели. Страната ни продължава да бъде сред държавите членки с най-тежки здравни последици от замърсяването на въздуха. Според последните оценки на Европейската агенция по околна среда през 2023 г.

дългосрочното излагане на $\text{ФПЧ}_{2,5}$ над препоръчаните от Световната здравна организация безопасни нива е причина за 143,8 преждевременни смъртни случая на всеки 100 000 жители.¹ Това е най-високият относителен показател сред всички държави-членки на ЕС.

Икономическата цена, която българите плащат за замърсения въздух, също е висока. Според изследване от 2025 г. разходите, свързани със замърсяването на въздуха, възлизат на около 15 % от brutния вътрешен продукт на България.²

Трудностите, които България среща дотук в спазването на законодателство за чист въздух са онагледени и от системните нарушения, установени от Съда на Европейския съюз. В две свои решения този съд постанови, че България допуска системно и постоянно превишаване на нормите за ФПЧ_{10} и серен диоксид.³

Факт е, че през 2025 г. на територията на страната продължават да се отчитат превишения на нормите за ФПЧ_{10} и серен диоксид, които е трябвало да бъдат постигнати още при влизането на страната ни в Европейския съюз през 2007 г.

- През 2025, в АИС ж.к. Тракия в Пловдив са регистрирани 60 превишения на пределната допустима концентрация за ФПЧ_{10} без да се отчитат превишенията, за които е преценено, че се дължат на пустинен прах.⁴ Това са 25 превишения над максимално допустимия брой на година съгласно сега действащото законодателство.
- На територията на с. Големо село, община Бобов дол, в периода 01.01.2019 г. до 31.12.2025 г. са отчетени опасни за човешкото здраве и околната среда превишения на пределно допустимите концентрации по показатели серен диоксид и ФПЧ_{10} .⁵ Тъй като същите са регистрирани с мобилна станция на ИАОС, те биват премълчавани за официалните статистики на КАВ, но това не намалява реалното вредно въздействие върху засегнатото население.
- Продължават и превишенията на нормите за азотен диоксид (NO_2) на територията на гр. Пловдив.

Тези данни показват, че страната ни среща сериозни трудности при постигане на сега действащите пределно допустими концентрации за чист въздух, макар същите да са били задължителни близо две десетилетия. Към това се наслагват и доказаните пропуски в разполагането на пунктовете за мониторинг („ПМ“) на КАВ.

През 2025 г. МОСВ призна, че и двата ПМ, ориентирани към замърсяването от трафика в гр. София, са разположени в нарушение с нормативните изисквания.⁶ Измервания на азотния диоксид, извършвани от Екологично сдружение „За Земята“ от 2021 г. насам, доказват сериозни превишения на нормите по показател NO_2 , регистрирани от официалните ПМ поради неправилното им местоположение.⁷ На някои места в София пределно допустимата

¹ Европейска агенция по околна среда, [Вредно въздействие върху човешкото здраве от замърсяването на въздуха в Европа: състояние на заболяемостта](#), 2025 г.

² WorldBankBlogs, [Как замърсеният въздух вреди на икономиките в Европа и Централна Азия и какво може да се направи 2025 г.?](#)

³ Решение от 17 април 2017 г., Комисия/България С-488/15 и Решение от 12 май 2022 г., Комисия/България, С-730/2019, (Valeurs limites – SO_2), СЕС.

⁴ Регионална инспекция по околната среда и водите – Пловдив, [Регионален доклад за състоянието на околната среда през 2025 година](#), с. 14.

⁵ „Грийнпийс“ – България, [Тайното обгазяване от ТЕЦ „Бобов дол“ излиза наяве](#), 26 юни 2025 г.

⁶ МОСВ, [МОСВ поиска от Столичната община нови терени за станциите за измерване на въздуха от „Павлово“ и „Младост“](#), 21 март 2025 г.

⁷ Екологично сдружение „За Земята“, [„Има ли замърсяване на въздуха в София с азотен диоксид?“](#), [„Замърсяване на въздуха с азотен диоксид в София през 2022 година“](#), Доклад: Замърсяването на въздуха в

концентрация се превишава повече от 1,5 пъти на годишна база. Неотчитането на тези превишения от официалната система за мониторинг на КАВ е причина в София да не се прилагат мерки за намаляване на замърсяването по показател NO₂.

Всички изложени до тук факти са показателни за сериозни пропуски в дейностите по оценка и управление на КАВ, които се извършват от компетентните органи и които в голяма степен се дължат на недостатъчно ефективна нормативна база и административна практика. Въвеждането на новата директива създава възможност да бъдат отстранени съществуващите пропуски и да бъде надградена и подобрена действащата нормативна рамка и административна практика, така че да България да постигне висока степен на опазване на общественото здраве и околната среда.

Постигането на тези цели цели, обаче, би било под сериозен риск при забавяне на процесите по въвеждане на директивата и при ограничаване на възможностите за ефективно гражданско участие.

3. Значение на своевременното транспониране на Директива 2024/2881

На 11 декември 2026 г. изтича крайният срок за транспониране на Директива 2024/2881. Спазването на този срок е ключово за изпълнението на задължения, които имат важно практическо значение.

На първо място, считано от 1 януари 2026 г., България е задължена да следи дали новите пределно допустими концентрации са превишени на територията ѝ, и в на такова превишение, във възможно най-кратък срок да изготви пътна карта за постигане на новите норми до 2030 г. Това задължение има важно практическо значение, тъй като вече са регистрирани превишения на дневните норми за някои замърсители и има голяма вероятност, при запазване на наблюдаваните досега тенденции на замърсяване, да бъдат отчетени превишения и на средногодишните норми в София, Пловдив, както и в други населени места. Навременното транспониране на Директива 2024/2881 е ключова предпоставка за изпълнението на това задължение, а евентуално забавяне след крайния срок би изложило на риск възможността ефективни пътни карти да бъдат изготвени навреме, така че новите норми да бъдат постигнати в съответните срокове.

На следващо място, новата директива предвижда значителни промени в нормативната рамка относно националната система за мониторинг на КАВ, които ще наложат различен подход в съществуващите административни процедури. Правилата за разполагане на пунктовете за мониторинг са значително доразвити и прецизирани, а изрично признатото право на оспорване на местоположението им предполага публичност на процедурите по вземане на решения и на окончателните административни актове, което представлява новост спрямо сегашната практика на администрацията.

Не на последно място, възможността за оспорване на административните актове по оценка и управление на КАВ ще създаде контролен механизъм по отношение на тези решения на администрацията. Забавеното приемане на необходимите нормативни промени би било предпоставка за излишни спорове относно упражняването на тези права и би отклонило ценен ресурс от прилагането на директивата.

Забавянето на необходимата нормативна рамка би било сериозна пречка пред възможността България да изпълни задълженията си ефективно и навреме и би удължило неправомерно вредното въздействие на замърсяването върху здравето на населението.

4. Значение на навременното и ефективно участие на обществеността

Предметът и целите на Директива 2024/2881 са пряко свързани с опазването на човешкото здраве и околната среда. Директивата определя условията за упражняване на права на широк кръг граждани и организации, включително правото на достъп информация, на участие във вземането на решения и достъп до съд. Поради това подготовката на необходимите нормативни промени следва да се извърши при навременно и ефективно участие на гражданския сектор, научната общност и независими експерти.

Общественото участие не трябва да се свежда до формално публикуване на готов проект в края на процедурата. Провеждането на консултация в напреднал етап, когато практически няма възможност получените становища да бъдат обсъдени и взети предвид, превръща консултацията в административна формалност, отслабва доверието в процеса и влошава качеството на приетата нормативна уредба.

Както е посочено в преамбюла на Орхуската конвенция, участието на обществеността във вземането на решения подобрява *„качеството и изпълнението на тези решения, (...) дава възможност на обществеността да изразява своята загриженост и позволява на държавните органи надлежно да вземат предвид такава загриженост“*.

Конвенцията изисква участието на обществеността да бъде осигурено на *„подходящ етап и когато все още са налице открити възможности в подготовката от страна на държавните органи на нормативни актове“* (чл. 8 от Конвенцията). Тя изисква също участието да бъде ефективно, а резултатът от него да бъде взет предвид *„в максималната възможна степен“*.

Действащата национална уредба — ЗЧАВ и относимите подзаконови нормативни актове — показва, че са необходими промени както на законово, така и на подзаконово равнище. Ето защо е необходимо процесът да започне своевременно, така че да остане достатъчно време за анализ на постъпилите становища, преработване на проектите и провеждане на последващите процедури.

Ефективното участие на обществеността ще допринесе за по-качествено транспониране на директивата, за по-добра оценка на конкретните проблеми в отделните райони и за приемане на реалистични и работещи мерки за намаляване на замърсяването. То е особено важно в сфера, в която решенията на институциите имат пряко отражение върху здравето на милиони хора.

Очакваме Министерството на околната среда и водите да предприеме необходимите действия и да информира обществеността за последващите стъпки в процеса.

С уважение,

Ивайло Попов

Екип „Въздух“ на Екологично сдружение „За Земята“